

RUS TILINI CHET TILI SIFATIDA O'QITISHDA OG'ZAKI VA YOZMA NUTQNING TIL VA NUTQ ASPEKTLARI

Tursunova Dilnavoz To'lkunovna

Qarshi davlat universitetining pedagogika instituti, O'zbek tili va adabiyoti

kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasini o'zlashtirish O'zbekiston pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarini kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorlashning muhim sharti va ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Maqolaning maqsadi rus tilida og'zaki va yozma muloqotni chet tili sifatida, yangi til sifatida o'rgatishning lingvistik va nutqiy jihatlarini batafsil tavsiflashdan iboratdir.

Kalit so'zlar: metodika, pedagogika, chet tili, og'zaki nutq, yozma nutq, tinglab tushunish, grammatika, leksik birliklar, tinglash mexanizmi, o'qish texnikasi.

LANGUAGE AND SPEECH ASPECTS OF ORAL AND WRITTEN SPEECH IN THE TEACHING OF RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Tursunova Dilnavoz Tolkunovna

Teacher of the Uzbek language and literature department of the Pedagogical

Institute of Karshi State University

Annotation: Mastering the methodology of teaching Russian as a foreign language is becoming an important condition and an integral part of preparing students of pedagogical universities of Uzbekistan for their future careers.

The purpose of the article is to describe in detail the linguistic and verbal aspects of teaching oral and written communication in Russian as a foreign language, as a new language.

Keywords: methodology, pedagogy, foreign language, oral speech, written speech, listening comprehension, grammar, lexical units, listening mechanism, reading techniques.

"Metodik" so'zi yunoncha "metodos" dan olingan bo'lib, "yo'l" degan ma'noni anglatadi. Endi bu so'z ikki ma'noda qo'llaniladi.

1. Har qanday fanni o'qitishda o'qituvchining texnikasi, usullari, ish shakllari majmui, ya'ni o'qituvchining san'ati, mahorati.

2. O'quv jarayonining maksimal natijasiga erishish imkoniyatlari va vositalarini o'rganuvchi fan, ya'ni har qanday fanni o'qitish nazariyasi.

Kelajakda fan sifatida metodologiya, rus tilini chet tili sifatida talabalarga o'qitish nazariyasi sifatida bizning e'tiborimiz ob'ekti bo'ladi.

Metodik fan uni tushunish va ijobiy tajribani ta'kidlash maqsadida amaliyotdan tug'ilgan. Fan va amaliyotning rivojlanishi to'liq o'zaro ta'sirda sodir bo'ladi. Ma'lumki, nazariya hamisha amaliyot bilan boyib boradi. Ammo shu bilan birga, amaliyot faqat ma'lum bilimlarga, nazariy asoslarga va qonuniyatlarga asoslangan taqdirdagina muvaffaqiyatli amalga oshirilishi mumkin.

Metodika nazariy va amaliy fan bo'lib, unda o'qituvchining mahorati, umumiy uslubiy tavsiyalarni muayyan ta'lim sharoitlariga moslash qobiliyati doimo katta ahamiyatga ega bo'ladi.

Rus tilini o'rganish metodologiyasi turli madaniyatlarga xos bo'lgan baholash tamoyillariga ega bo'lgan, rus tilini chet tili sifatida o'qitish jarayonida pedagogik aloqada bo'lgan kommunikativ ko'p tilli shaxsni shakllantirishga qaratilgan [2, 188].

Shuning uchun ham ushbu tadqiqotda har bir ko'nikmalarni shakllantirish uchun qo'llaniladigan metodik yondashuvlar alohida o'rganilgan.

Talaffuzni o'rganish - bu rus tilini chet tili sifatida o'qitishning amaliy kursining bir jihati bo'lib, eshitish va talaffuz qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan (eshitilgan til unsurlarini to'g'ri idrok etish, uni ma'no bilan bog'lash va mos ravishda takrorlash qobiliyati, tezlik, barqarorlik).

Agar fonetik (mazmunli) nutq eshitish rivojlangan bo'lsa va nutqning eshitish-akustik, vosita va fonemik tomonlari o'rtasida aloqalar o'rnatilgan bo'lsa, buning natijasida talaffuz yetarli darajada aniqlikka ega bo'lsa, fonetik mahorat shakllangan deb hisoblanishi mumkin. Tinglash va nutq qobiliyatlari darajasiga qo'yiladigan talablar o'qitishning maqsadlari va shartlariga bog'liq, ba'zi hollarda ular maqbul talaffuzni belgilash bilan cheklanadi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki,

fonetika va uni o'qtish juda katta soha bo'lib, uni metodik qo'llanma sifatida tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Shuning uchun ham biz ushbu tarmoqni keying tadqiqotimiz mavzusiga aylantirishga qaror qildik.

Yana bir tili ko'nikmalariga yordamchi soha bu leksikologiyadir.

Dastlabki bosqichda lug'atni o'rgatishda bir qator vazifalar ajratiladi:

1) talabning kundalik nutqi va o'quv faoliyati uchun minimal lug'at bilan ta'minlash, shuning uchun tegishli mavzular bilan birlashtirilgan lug'at tanlanadi va kiritiladi: "O'qish", "Mening kunim", "Mening xonam", "Do'kon", "Kiyim-kechak";

2) bo'lajak foydalanuvchi lug'atining o'zagini rus tilida ona tili bo'lmagan til sifatida yaratish;

3) nutqiy ko'nikma va malakalarni shakllantirishning leksik asosini ta'minlash;

4) grammatika o'qitishning leksik bazasini yaratish.

Asosiy tayyorgarlik leksik mashqlar: a) bo'shliqlarni to'ldirish mashqlari (kerakli so'zlar xotiradan olinadi);

b) savol-javob mashqlari (javobda ishlab chiqilgan so'zlardan foydalaniladi);

v) yangi so'zlar ishtirokida gaplar tuzish mashqlari;

d) yangi so'zlarni qo'shimcha, holat vazifasida qo'llash orqali nutq qoliplarini kengaytirish mashqlari;

e) maqsadli tilga tarjima qilish mashqlari;

f) moslik uchun mashqlar (ikki ustundan ibora tuziladi);

g) sinonimiya, tematik guruhlash uchun mashqlar;

i) kontekstdagi so'zlarni tanib olish mashqlari.

Retseptiv tipdagi mashqlar orasida muhim o'rinni so'z va kontekstni tahlil qilish orqali o'quvchida yangi so'zning ma'nosi haqida lingvistik taxminni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar egallaydi.

Leksik mashqlar kommunikativ mashqlar deyiladi, uning mazmuni o'quvchining kiritilgan va o'zlashtirilgan leksik birliklar asosida vaziyatli shartli nutq faoliyatini amalga oshirish amaliyotidan iborat.

Lug'atni faollashtirish yangi so'zlar ustida ishlashning yakuniy bosqichidir. Leksik birlikni doimiy o'zlashtirish uchun o'rtacha 15 dan 25 martabagacha takrorlash kerak, degan tushuncha an'anaviy darslarda saqlanib qolgan. Ammo innovatsion metodlar shuni ko'rsatadiki, doimiy ravishda so'zning o'zinigi takrorlash talaba xotirasida so'z saqlanib qolishini ta'minlamaydi. Faollashtirishning asosiy usuli – bu darhol bajariladigan va keyin bajariladigan mashqlarning barcha turlariga yangi lug'atni kiritish, lekin asosiysi ularni matnlarda, nutq faoliyatida qo'llashdir.

Gerbert Spenser: “Ta’limning asosiy maqsadi bilim emas, balki olingan bilimlar asosidagi harakatdir” deb aytgan. Bu fikrni rus tili grammatikasini chet tili sifatida o'qitish bilan bog'liq muammolarga to'liq bog'lash mumkin.

Grammatika (yun. gramma — yozma belgi, qator, chiziq) — 1) tilshunoslikning fleksiya shakllari, so‘zlarning tuzilishi, so‘z birikmalarining turlari va gap turlari haqidagi bo‘limi; 2) tilning tuzilishi, so'zlarni o'zgartirish, so'z shakllarini shakllantirish va so'zlarni iboralar va jummalarga birlashtirish uchun tilda ob'ektiv ravishda ishlaydigan qoidalar tizimi.

Grammatikani o'zlashtirishning ahamiyati shundan kelib chiqadiki, uning qonuniyatlarini umumlashtiruvchi xususiyatga ega bo'lganligi sababli, grammatikani bilish tilni o'zlashtirishni osonlashtiradi.

Turli davrlarda, til o'rgatishda grammatikaga asosiy yoki ikkinchi darajali rol berilgan. Ma'lumki, XVIII-XIX asrlarda o'qitishning grammatika-tarjima usuli keng tarqalib, birinchi jahon urushi boshlangunga qadar o'zining yetakchi rolini saqlab qoldi. O'qitishning maqsadi grammatikani o'rganish va matnlarni ona tilidan xorijiy tilga tarjima qilish orqali til tizimini o'zlashtirishga qisqartirildi. Bu o'qitishning grammatik turi deb ataladigan bo'lib, unda grammatik shakl va tuzilmalarni o'zlashtirish ustuvor vazifaga aylandi. Og'zaki nutqni o'zlashtirish zarurati o'qitishning grammatik-tarjima usuliga qiziqishning pasayishiga va uni to'g'ridan-to'g'ri usullar bilan almashtirishga olib keldi: tabiiy (M. Berlits, F. Guen), to'g'ridan-to'g'ri (E. Silono, K. Bron) va ularning. ko'proq zamonaviy

modifikatsiyalar – audiovizual (P. Guberina, P. Rivan), audiolingual (G. Freese, R. Lado) [4].

To'g'ridan-to'g'ri o'qitish usullarining vakillari grammatikaning rolini butunlay inkor etdilar yoki unga ona tili kabi yordamchi rolni - allaqachon o'zlashtirilgan mexanizmlarni anglashni tayinladilar.

“Rus tilini chet tili sifatida o'qitadigan o'qituvchilari uchun uslubiy qo'llanma” [6] da “... muloqot tilni o'zlashtirish jarayonida grammatikaga xizmat rolini beradi, uni o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga bo'ysundiradi” deya yozilgan. Demak, o'qitish amaliyotida sof grammatik darslar, sof nazariy tushuntirishlar mavjud emas.

Metodologiyada amaliy va nazariy (tavsifiy) grammatika o'rtasida farqlar mavjud. Ma'lumki, nazariy grammatika so'zlarni umumlashgan ma'nosiga ko'ra tasniflaydi, gap bo'laklarini – ahamiyatli va gap bo'laklari vazifasini ajratadi va ularni tavsiflaydi; so'zlarning birikish usullari va gapdagi vazifasini o'rganadi. Nazariy grammatikada material chiziqli, umumlashtirilgan, tizimli tarzda taqdim etiladi. Nazariy grammatika til me'yorlari va kategoriyalari tizimini o'rganuvchi tilshunoslikning bir tarmog'i sifatida, shu tariqa so'zlarning (prefiks, qo'shimchalar), so'z birikmalari, gaplarning shakllanish turlarini eng to'liq va har tomonlama tavsiflashga intiladi. Ushbu tavsiflar, albatta, metodologiyada qo'llaniladi. Shu bilan birga, o'qitish amaliyoti nafaqat amaliy grammatika, balki yangi tilni o'zlashtirish jarayonining psixologik qonuniyatlarini, nutq ko'nikmalarini shakllantirish bosqichini hisobga oladigan pedagogik grammatikani yaratish masalasini ham dolzarblashtirdi. Metodika shuningdek, lingvistik materialning o'ziga xos tavsiflarini ham amalga oshiradi.

Kishi o'zi uchun yangi tilni o'rganar ekan, avvalo o'zlashtirilgan qoidalarga muvofiq til birliklaridan ongli ravishda foydalanadi, har bir nutq operatsiyasi va harakatini mashq qiladi. Keyin u tilni avtomatik ishlatish darajasiga yetadi, ya'ni malaka davri boshlanadi. Tilni bilish darajasida kommunikant iborani qanday qurish kerakligini o'ylamaydi, uning diqqati nima demoqchi ekanligiga yoki

suhbatdoshi qanday fikrni bildirmoqchi ekanligiga qaratiladi. Bunda qoidalar, mavhum grammatik tushunchalar nutqda ongsiz, avtomatik tarzda qo`llaniladi.

Grammatik materialni tanlashda o'rganish bosqichi, yangi til bilan tanishish darajasi hisobga olinadi. Rus tilini noldan o'rgatishda o'quv materialiga minimal grammatik hodisalarni kiritish muhimdir, ular bir vaqtning o'zida rus tili tizimini asosiy xususiyatlarida ifodalaydi. Ushbu material tipik hodisalarni o'z ichiga olishi kerak, ular asosida talaba turli xil lingvistik faktlarni umumlashtiradi va tizimlashtiradi, uning ongida rus lingvistik materialidan nutqda foydalanish qoidalarini quradi.

Tinglash nutq faoliyatining retseptiv turi bo'lib, uning mohiyati bayonning lingvistik shaklini idrok etish va uning semantik mazmunini tushunishdan iborat. Ma'lumki, o'rtacha odam o'z vaqtining 29,5 foizini tinglashga sarflaydi (21,5% - gapirish, 10% - yozish); ishbilarmonlik muloqoti sharoitida ish vaqti quyidagicha sarflanadi: vaqtning 16% o'qishga, 9% - yozishga, 30% - gapirishga, 45% - tinglashga sarflanadi. Shu bilan birga, tinglab tushunish 10 daqiqada o'rtacha 25 foiz samaradorlikka eltadi; rasmiy suhbatlarda tinglovchi axborotning 60-70 foizini egallaydi [5, 76]. Tinglashni o'rgatishning maqsadi - eshitish qobiliyatini shakllantirish, ya'ni og'zaki xabarni idrok etish va tushunish qobiliyati real muloqot holatiga mos keladi.

Yangi tilni o'zlashtirish, nutq qobiliyatlarini rivojlantirish asosan tinglash orqali amalga oshiriladi, shuning uchun tinglashni boshqa ko'nikmalarga qaraganda yaxshiroq rivojlantirish kerak, lekin aslida bu jarayon talabalar uchun eng katta qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Olimlar tinglashni fundamental ko'nikmalar bilan bog'lashlari tasodif emas [7], uni faol fikrlash jarayonlari toifasiga kiritishadi, chunki tinglash har safar yangi nutq xabarlarini idrok etish, tanib olish va tushunishga qaratilgan bo'lib, u ijodiy uyg'unlashuvni o'z ichiga oladi [10, 184]. Tinglovchi turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birlashtirishi kerak: fonologik, prosodik, leksik, sintaktik, semantik, pragmatik – bu ma'lumoti qabul qilish bilan sodir bo'ladi.

Mahalliy metodologiyada tinglab o'qitish tizimi kommunikativ-faol yondashuvga asoslanadi. Haqiqiy muloqot sharoitida tinglovchi ma'lumotni turli yo'llar bilan idrok etishi va yodlashi mumkin - uning oldida turgan maqsadlarga qarab, muloqot holatiga qarab.

Maqsadga ko'ra ular aniqlovchi, kirish, faollik (batafsil), tanqidiy (interaktiv) tinglashni ajratadilar; Axborotni tushunish tabiatiga ko'ra: uzoq, global (sintetik), batafsil (analitik), tanqidiy tinglash. Tinglash jarayoni va sifati qabul qiluvchining tinglash vaqtidagi diqqatining holati bilan uzviy bog'liqdir.

Nutqni tinglash va tushunishni ta'minlaydigan tinglash mexanizmlarini bilish zarur ko'nikmalarni rivojlantirish uchun tegishli mashqlar tizimini yaratish muhimdir.

Tinglash mexanizmlari:

1. Eng muhim tinglash mexanizmi ichki talaffuz mexanizmidir. Nutqni idrok etuvchi tinglovchi nutq-motor analizatori yordamida tovush va vizual tasvirlarni artikulyatsion tasvirlarga aylantiradi. So'zlarni o'ziga to'g'ri "ovozlash" faqat tinglovchi tashqi nutqda aniq talaffuz qobiliyatiga ega bo'lsa mumkin. Shu sababli, dastlabki bosqichda auditorlik nutq bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanishi kerak, bu talaffuz qobiliyatlarini shakllantirishni ta'minlaydi hamda artikulyar va eshitish sezgilari o'rtasida mustahkam aloqalarni o'rnatishga yordam beradi.

2. Operativ yoki qisqa muddatli xotira mexanizmining ishlashi shundan iboratki, quloq orqali qabul qilingan so'z yoki gap auditor (tinglovchi) ongida ma'lum vaqt sub'ektiv ravishda jaranglab qolishi, bu esa bir butunni tushunish uchun zarurdir. Idrok birligining o'lchami operativ xotiraning rivojlanish darajasiga bog'liq. Tasodifiy xotira hajmini kengaytirish tinglashni o'rgatishning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

3. Uzoq muddatli xotira mexanizmi. Ushbu mexanizm asosida kiruvchi nutq signallarini bizning ongimizda saqlanadigan modellar bilan taqqoslash amalga oshiriladi. Uzoq muddatli xotiramizda ma'lum nutq shakllarining mavjudligiga qarab, lingvistik ma'lumotlar tanish yoki notanish sifatida qabul qilinadi.

4. Eshitish jarayonida so'z, ibora, jumla yoki butun gapning boshlanishidan foydalanib, uning tugashini bashorat qilish imkonini beruvchi ehtimollik prognozlash mexanizmi muhim rol o'ynaydi. Nutqning nafaqat tarkibiy, lingvistik, balki semantik tomoni ham bashorat qilishga yordam beradi.

Ehtimoliy prognozlash mexanizmi, go'yo, qisqa muddatli xotira ishini sug'urta qiladi va osonlashtiradi: idrok etilgan nutq oqimini boshidan oxirigacha tuzatishning hojati yo'q. Gapning boshlanishini eshitib, odam bashorat qila oladi, uning oxirini taklif qiladi. Bu qisqa muddatli xotirani sezilarli darajada yengillashtiradi va umuman, tinglash jarayonini osonlashtiradi.

5. Auditoriyadagi aks ettirish mexanizmi eng muhim rol o'ynaydi. Tafsilotlarni qoldirib, iboralar va matnning alohida qismlarini siqib chiqaradi, xotirada faqat semantik bosqichlarni qoldiradi va ma'lumotning yangi qismini olish uchun uni bo'shatadi.

Chet tilini o'rgatishning asosiy maqsadi nutqni muloqot vositasi sifatida o'rgatishdir. Jonli chet tilini o'rgatishda og'zaki nutq alohida o'rin tutadi: qoida tariqasida, u ham til o'rganishning asosiy rag'batlantiruvchisi, ham tilni bilish darajasining asosiy mezoni hisoblanadi. Oddiy og'zaki muloqot tuzatishlarsiz va dastlabki muhokamalarsiz amalga oshiriladigan juda tez reaksiya va nutqni ishlab chiqishni nazarda tutadi. Nutq faoliyati amalga oshishi uchun kamida ikkita sherik (nutqni jo'natuvchi va qabul qiluvchi) bo'lishi kerak, ulardan biri nutqni "hosil qiladi", ikkinchisi uni idrok qiladi, tushunadi va javobni "hosil qiladi". Shuning uchun aytishimiz mumkinki, nutq bir-biriga bog'liq bo'lgan ikkita jarayonning birligi: nutq jarayoni va tinglash jarayoni.

Nutqni amalga oshirish uchun ma'lum shartlar kerak:

- 1) gapirishga turtki bo'lgan nutqiy vaziyatning mavjudligi;
- 2) o'z fikrlarini ifodalash uchun bilim (grammatik va leksik) mavjudligi;
- 3) nutq predmetiga munosabatning mavjudligi;
- 4) o'z fikrlarini etkazish maqsadining mavjudligi.

Muloqot turli xil bo'lishi mumkin - individual, guruh va ommaviy.

Yakkama-yakka muloqot odatda ikki kishini o'z ichiga oladi. U, qoida tariqasida, to'g'ridan-to'g'ri xarakterga ega, shaxsiyatni tavsiflaydi.

Guruh muloqoti individual muloqotdan nafaqat aloqa hamkorlari soni bilan, balki birinchi navbatda uning o'zi bilan farqlanadi

Ommaviy muloqot (yig'ilish, mitinglar, bahslar, konferensiyalar) odatda ishtirokchilarning kommunikativ rollarini oldindan belgilab beradi: ularning ba'zilari ma'ruzachi, boshqalari tinglovchi sifatida ishlaydi.

Nutqni o'rgatishda nutqiy material ustida ishlashning asosiy bosqichlari:

1. Ikki kichik bosqichdan iborat bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish bosqichi: leksik ko'nikmalarni shakllantirish va grammatik ko'nikmalarni shakllantirish. Ko'nikmalarni shakllantirishni matndan oldingi deb atash mumkin, ammo materialning o'zi matndan olingan.

2. Malakalarni takomillashtirish bosqichi. Bu erda ta'lim matni ustida ish olib boriladi, ya'ni. birinchi bosqichda to'liq o'zlashtirilgan materialga asoslangan matn. Ushbu bosqichni matn deb atash mumkin.

3. Nutq ko'nikmalarini rivojlantirish bosqichi – matndan keyingi bosqich ham bundan kam qiyinchilik tug'dirmaydi.

Har uch bosqichning sinflari ma'lum bir nutq materialini o'zlashtirish bo'yicha ishning bir siklini tashkil qiladi.

O'qish nutq faoliyatining o'ziga xos xususiyatlariga ega turlaridan biridir.

Zamonaviy jamiyat hayotida bilim va muloqot vositasi sifatida o'qish muhim rol o'ynaydi. O'qish – yozma matnni idrok etish va tushunish bilan bog'liq bo'lgan nutq faoliyatining retseptiv turi. O'qish shaxsning kommunikativ va ijtimoiy faoliyatining tarkibiy qismi bo'lib, unda muloqot shakllaridan biri - yozma shaklni ta'minlaydi. O'qishning maqsadi axborotni qabul qilish va qayta ishlash bo'lganligi sababli, ona tilini o'rgatishda bu maqsad grafik belgilar yordamida kodlangan nutq xabaridan ma'lumot olish qobiliyatini rivojlantirishga aylanadi. O'qish jarayonida grafik belgilarni dekodlash va ularni aqliy tasvirlarga tarjima qilish sodir bo'ladi.

O'qish texnikasini o'rganish yozma matnni idrok etish (idrok - hissiy idrok etish, voqelik ob'ektlarini hislar orqali ongda aks ettirish) bilan ishlashni

ta'minlaydigan ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirish bilan bog'liq: grafik belgilarni idrok etish va ularning ma'lum bir nisbat bilan bog'liqligi. ma'nosi.

Ta'kidlanishicha, o'qishga o'tayotganda talaba artikulyatsiya, intonatsiyada xatolarga yo'l qo'yadi, og'zaki nutqda buni qilmaydi. Bu xatolar alfavit signallarini solishtirish va ularni tovushlarga aylantirish qiyinligi bilan izohlanadi. Bundan tashqari, katta tarmoqli kengligi va ega bo'lgan vizual kanalni kiritish

O'qish tezligini oshirish uchun "surish", o'qish paytida ko'rish maydonini oshirish zarurati sekin o'qishning sabablari hisoblanadi.

O'qish texnikasining ko'nikma va malakalari kirish-fonetik-grammatik (yoki - ikki tillilar uchun - propedevtik) kurs davomida shakllanadi va bo'g'inlarni, so'zlarni va boshqalarni to'g'ri talaffuz qilish bilan bog'liq. ovoz chiqarib o'qiyotganda va ichkarida gapirganda. Ularning shakllanish jarayoni grafik-fonema moslashuvlarini o'zlashtirish va nutq faoliyatining boshqa turlarini o'zgartirish bilan parallel ravishda davom etadi. Mashqlar tobora murakkablashib borayotgan elementlarni talaffuz qilishga asoslangan: harflar, harf birikmalari, so'zlar, sintagmalar, jumlar, mikromatnlar. So'z darajasidan boshlab, siz elementlarning reytingini aytilgan ma'noni o'rnatish bilan birlashtirishingiz kerak. O'qish texnikasining eng muhim ko'rsatkichi uning tezligi bo'lib, unga o'qitishda baland ovozda o'qish ulushini kamaytirish orqali erishish mumkin.

Aslini olganda mavzu doirasi juda keng, ammo xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, yangi geosiyosiy sharoitlarda rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasi milliy maktablarda rus tilini o'qitish (va tarbiyalash) nazariyasidagi ishlanmalarga asoslangan holda shakllantirilmoqda. Tajriba yaqin kelajakda ushbu nazariya va usullarning uzluksizligi va bir-birini to'ldirishini ko'rsatishi kerak.

Bo'lajak o'qituvchilarda rus tilini chet tili sifatida o'qitishning metodik nazariyasi haqida uning asosiy fanlari: pedagogika, psixologiya, tilshunoslik, sotsiologiya, madaniyatshunoslik nuqtai nazaridan bilim, g'oyalarni shakllantirish, shuningdek, lingvodidaktika, grammatika, leksikologiya haqidagi bilimlarni shakllantirish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jumanova D.R., Rus tili kursi amaliyoti, o`quv qo`llanma –T 2014-123 b
2. Mitrofanova, O.D. Traditional and new in the methodology of teaching Russian as a foreign language In: A. N. Shchukin (ed.-comp.) Language and culture in a philological university. Actual problems of study and teaching: Collection of scientific papers. Moscow: GIRYA them. A. S. Pushkin; Filomatis. 2006.
3. Баданина, И.В. Изучение актуальных процессов грамматики современного русского языка в иностранной аудитории / И.В. Баданина. – М., 2005.
4. Баяманова Р.Г. Организация коммуникативного ориентированного урока русского языка. Учебно-методическое пособие. Караганда, 2006.
5. Гойхман О.Я., Надеина Т.М. Речевая коммуникация: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2007.
6. Костомаров В.Т., Митрофанова О.Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. М., 1976; 4-е изд., испр.— М., 1988.
7. Мангус И.Ю. Система когнитивных стратегий в учебнике русского языка как иностранного, (теория и практика). — М., 2000.
8. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. 2-е изд. испр.—М., 1991.
9. Пассов Е.И. Основы коммуникативного метода обучения, иноязычному общению.—М., 1989.
10. Пассов Е.И. Основы методики обучения иностранным языкам.— М., 1977.
11. Пассов Е.И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования.—М., 2000.